

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 12ης Μαΐου 1998 *

Στην υπόθεση C-85/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bayerisches Landessozialgericht (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με οποία ζητείται, στο πλαίσιο διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

María Martínez Sala

και

Freistaat Bayern,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 1, 2, 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 1989 (ΕΕ L 331, σ. 1), και ως προς την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ L 257, σ. 2),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, C. Gulmann, H. Ragnemalm και M. Wathelet, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray, D. A. O. Edward (εισηγητή), J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Martínez Sala, εκπροσωπούμενη από τον Antonio Pérez Garrido, Leiter der Rechtsstelle στην ισπανική πρεσβεία στη Βόνη,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Ernst Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, και Bernd Klope, Oberregierungsrat στο ίδιο υπουργείο,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Luis Pérez de Ayala Becerril, abogado del Estado, του ισπανικού Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Peter Hillenkamp, νομικό σύμβουλο, και τον Klaus-Dieter Borchardt, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Martínez Sala, εκπροσωπούμενης από τον Antonio Pérez Garrido, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσω-

πούμενης από τον Ernst Röder, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον D. Luis Pérez de Ayala Becceuil, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον Claude Chavance, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στο Υπουργείο Εξωτερικών, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τον Stephen Richards, barrister, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Klaus-Dieter Borchardt, κατά τη συνεδρίαση της 15ης Απριλίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Ιουλίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 1996, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Μαρτίου 1996, το Bayerisches Landessozialgericht υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 1, 2, 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 1989 (ΕΕ L 331, σ. 1), και ως προς την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ L 257, σ. 2).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκριναν κατά την εκδίκαση διαφοράς μεταξύ της Martínez Sala και του Freistaat Bayern (ομόσπονδου κράτους της Βαυαρίας), αντικείμενο της οποίας είναι η άρνηση της Βαυαρίας να χορηγήσει στη Martínez Sala επίδομα ανατροφής για το τέκνο της.

Το κοινοτικό δίκαιο

- 3 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους απολαύει, στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών, των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.

- 4 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού 1408/71, για την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού, ως «εργαζόμενος» νοείται κάθε πρόσωπο «το οποίο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνεχισεως της ασφάλισης κατά ενός ή περισσότερων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που εφαρμόζεται στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς». Το άρθρο 2 προβλέπει ότι ο κανονισμός ισχύει για «μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στην νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη».

- 5 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, «τα πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη και για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού υπόκεινται στις υποχρεώσεις και απολαύουν των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του, υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων του παρόντος κανονισμού».

- 6 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', ο κανονισμός 1408/71 «ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν (...) οικογενειακές παροχές». Κατά το άρθρο 1, στοιχείο κα', σημείο i, ως «οικογενειακή παροχή» νοείται «κάθε παροχή εις είδος ή εις χρήμα, προορισμένη να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη, στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 1, περίπτωση η', με εξαίρεση των ειδικών επιδομάτων τοκετού που αναφέρονται στο παράρτημα II».

- 7 Το παράρτημα I, μέρος I [«Μισθωτοί ή/και μη μισθωτοί (άρθρο 1, στοιχείο α', σημεία ii και iii, του κανονισμού)], σημείο Γ («Γερμανία»), του κανονισμού 1408/71 προβλέπει τα εξής:

«Αν ο γερμανικός φορέας είναι ο αρμόδιος φορέας για τη χορήγηση οικογενειακών παροχών, σύμφωνα με τον τίτλο III, κεφάλαιο 7, του κανονισμού, θεωρείται, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού:

α) ως μισθωτός, πρόσωπο ασφαλισμένο υποχρεωτικά κατά του κινδύνου της ανεργίας ή πρόσωπο το οποίο λαμβάνει, σε συνάρτηση με την ασφάλιση αυτή, παροχές εις χρήμα λόγω ασθένειας ή ανάλογες παροχές·

β) ως μη μισθωτός, πρόσωπο που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα και το οποίο υποχρεούται:

— να ασφαλισθεί ή να καταβάλλει εισφορές κατά του κινδύνου γήρατος σε σύστημα ασφαλίσεως μη μισθωτών ή

— να ασφαλισθεί στο πλαίσιο της υποχρεωτικής ασφαλίσεως συντάξεως.»

Η γερμανική νομοθεσία και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί Κοινωνικής και Ιατρικής Αντιλήψεως

- 8 Το επίδομα ανατροφής αποτελεί παροχή μη συναρτώμενη προς την καταβολή εισφορών, η οποία εντάσσεται σε ένα σύνολο μέτρων οικογενειακής πολιτικής και χορηγείται κατ' εφαρμογή του Bundeserziehungsgeldgesetz της 6ης Δεκεμβρίου 1985 (γερμανικού νόμου περί χορηγήσεως επιδόματος ανατροφής και γονικής αδείας, *BGBI. I*, σ. 2154, στο εξής: *BErzGG*).
- 9 Ο *BErzGG*, του οποίου το ισχύον στις 25 Ιουλίου 1989 κείμενο (*BGBI. I*, σ. 1550) τροποποιήθηκε με τον νόμο της 17ης Δεκεμβρίου 1990 (*BGBI. I*, σ. 2823), ορίζει στο άρθρο 1, παράγραφος 1, ότι δικαιούται το επίδομα ανατροφής όποιος: 1) έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του εντός της επικράτειας στην οποία ισχύει ο εν λόγω νόμος, 2) έχει στην οικογένειά του τέκνο συντηρούμενο από τον ίδιο, 3) βαρύνεται με την επιμέλεια και την ανατροφή του τέκνου αυτού και 4) δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα ή δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα με πλήρες ωράριο.
- 10 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, του *BErzGG*, «για να χορηγηθεί το επίδομα σε αλλοδαπό, ο αλλοδαπός αυτός πρέπει να κατέχει άδεια διαμονής (*Aufenthaltsberechtigung*) ή άλλο τίτλο διαμονής (*Aufenthaltserlaubnis*)». Το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι, κατά πάγια νομολογία του *Bundessozialgericht*, η προϋπόθεση περί «κατοχής» άδειας διαμονής θεωρείται ότι πληρούται μόνο σε περίπτωση προσκομίσεως πιστοποιητικού της υπηρεσίας αλλοδαπών που να βεβαιώνει νομότυπα ότι ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα διαμονής από την ημερομηνία ενάρξεως της περιόδου καταβολής της παροχής. Προς πλήρωση της προϋποθέσεως περί κατοχής άδειας διαμονής, την οποία θέτει η ανωτέρω διάταξη, δεν αρκεί ένα πιστοποιητικό που να βεβαιώνει απλώς ότι έχει υποβληθεί άδεια χορηγήσεως τίτλου διαμονής και ότι συνεπώς επιτρέπεται η διαμονή του αιτούντος.
- 11 Κατά το άρθρο 1 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως περί Κοινωνικής και Ιατρικής Αντιλήψεως, η οποία εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στις 11 Δεκεμβρίου 1953 και ισχύει από το 1956 στη Γερμανία και από το 1958 στην Ισπανία, «έκαστο των συμβαλλομένων μερών αναλαμβάνει την υποχρέωση

όπως εξασφάλιση εις τους πολίτας των άλλων συμβαλλομένων μερών, οίτινες διαμένουν κανονικώς εις οιονδήποτε μέρος του εδάφους του, όπου εφαρμόζεται η παρούσα σύμβασις, και οίτινες στερούνται πόρων επαρκών, την υπό των εν τω μέρει τούτω του εδάφους του κεμένων νόμων προβλεπομένην κοινωνικήν και ιατρικήν αντίληψιν, καθ' ο μέτρον και υφ' ας συνθήκας παρέχεται αύτη εις τους ιδίους του πολίτας».

- ¹² Κατά το άρθρο 6, στοιχείο α', της ανωτέρω Συμβάσεως, «συμβαλλόμενον μέρος δεν δύναται να επαναπατρίση πολίτην άλλου συμβαλλομένου μέρους, κανονικώς διαμένοντα εις το έδαφός του, διά μόνον τον λόγον ότι ενδιαφερόμενος έχει ανάγκη αντιλήψεως».

Η διαφορά της κύριας δίκης

- ¹³ Η Martínez Sala, η οποία γεννήθηκε στις 8 Φεβρουαρίου 1956, είναι Ισπανίδα υπήκοος και διαμένει στη Γερμανία από τον Μάιο 1968. Η Martínez Sala εργάστηκε ως μισθωτή εντός της χώρας αυτής από το 1976 μέχρι το 1986 με διάφορα διαλείμματα και από τις 12 Σεπτεμβρίου μέχρι τις 24 Οκτωβρίου 1989. Από τις 24 Οκτωβρίου 1989 χορηγούνταν στη Martínez Sala παροχές κοινωνικής πρόνοιας από τον Δήμο της Νυρεμβέργης και από την Περιφέρεια της Νυρεμβέργης βάσει του Bundessozialhilfegesetz (ομοσπονδιακού νόμου περί κοινωνικής πρόνοιας).
- ¹⁴ Μέχρι τις 19 Μαΐου 1984 οι αρμόδιες γερμανικές αρχές χορηγούσαν στη Martínez Sala, ουσιαστικά αδιαλείπτως, άδειες διαμονής. Μετά την ημερομηνία αυτή της χορηγούνταν απλώς πιστοποιητικά για το ότι είχε υποβάλει αίτηση παρατάσεως της ισχύος της άδειας διαμονής της. Στη διάταξη περί παραπομπής το Bayerisches Landessozialgericht τονίζει πάντως ότι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί Κοινωνικής και Ιατρικής Αντιλήψεως, της 11ης Δεκεμβρίου 1953, απαγόρευε την απέλαση της ενδιαφερόμενης. Στις 19 Απριλίου 1994 της χορηγήθηκε άδεια διαμονής ισχύουσα μέχρι τις 18 Απριλίου 1995, η οποία παρατάθηκε στις 20 Απριλίου 1995 για ένα ακόμη έτος.

- 15 Τον Ιανουάριο 1993, δηλαδή όταν δεν είχε στην κατοχή της άδεια διαμονής, η Martínez Sala υπέβαλε στο Freistaat Bayern αίτηση χορηγήσεως επιδόματος ανατροφής για το τέκνο της που είχε γεννηθεί τον ίδιο εκείνο μήνα.
- 16 Με απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 1993 το Freistaat Bayern απέρριψε την αίτηση αυτή, για τον λόγο ότι η αιτούσα δεν είχε ούτε τη γερμανική ιθαγένεια ούτε άδεια διαμονής ή άλλο τίτλο διαμονής.
- 17 Με απόφαση της 21ης Μαρτίου 1994, το Sozialgericht Nürnberg απέρριψε την προσφυγή που είχε ασκήσει στις 13 Ιουλίου 1993 η Martínez Sala, με το σκεπτικό ότι δεν κατείχε άδεια διαμονής.
- 18 Στις 8 Ιουνίου 1994 η Martínez Sala άσκησε έφεση κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον του Bayerisches Landessozialgericht.
- 19 Το Bayerisches Landessozialgericht, κρίνοντας ότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να μπορεί να θεμελιωθεί δικαίωμα της Martínez Sala για το επίδομα ανατροφής επί των κανονισμών 1408/71 και 1612/68, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορούσε το 1993 να χαρακτηριστεί ακόμη ως “εργαζομένη” κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 ή των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων 2 και 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 η Ισπανίδα υπήκοος που κατοικούσε στη Γερμανία και είχε απασχοληθεί ως μισθωτή μέχρι το 1986, με διάφορες διακοπές, και στην οποία χορηγούνταν στη συνέχεια, με την εξαίρεση μιας βραχύχρονης απασχολήσεώς της το 1989, παροχές πρόνοιας σύμφωνα με τον Bundessozialhilfegesetz (ομοσπονδιακό νόμο περί κοινωνικής πρόνοιας);

- 2) Αποτελεί το επίδομα ανατροφής σύμφωνα με τον Gesetz über die Gewährung von Erziehungsgeld und Erziehungsurlaub (νόμο περί χορηγήσεως επιδόματος ανατροφής και γονικής αδείας, στο εξής: BErzGG) οικογενειακή παροχή κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, την οποία δικαιούνται, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, οι κατοικούντες στη Γερμανία Ισπανοί υπήκοοι σαν να ήσαν Γερμανοί υπήκοοι;
- 3) Αποτελεί το προβλεπόμενο από τον BErzGG επίδομα ανατροφής κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68;
- 4) Συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως η προϋπόθεση του BErzGG να έχουν οι υπήκοοι κρατών μέλους νομότυπη άδεια διαμονής, προκειμένου να τους χορηγηθεί επίδομα ανατροφής, παρόσον ότι αυτοί νομίμως διαμένουν στη Γερμανία;»

²⁰ Κατ' αρχάς πρέπει να δοθεί απάντηση στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα, έπειτα στο πρώτο και, τέλος, στο τέταρτο.

Επί του δεύτερου και του τρίτου ερωτήματος

²¹ Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν μια παροχή σαν το προβλεπόμενο από τον BErzGG επίδομα ανατροφής, το οποίο χορηγείται αυτόματα σε όσους πληρούν ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών τους, και ο σκοπός του οποίου συνίσταται στην αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου ως οικογενειακή παροχή, υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού 1408/71, ή ως κοινωνικό πλεονέκτημα, υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

- 22 Με την απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 1996, C-245/94 και C-312/94, Hoyer και Zachow (Συλλογή 1996, σ. I-4895), το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι μια παροχή σαν το προβλεπόμενο από τον BErzGG επίδομα ανατροφής, το οποίο χορηγείται αυτόματα σε όσους πληρούν ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών τους, και ο σκοπός του οποίου συνίσταται στην αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών, πρέπει να εξομοιωθεί προς οικογενειακή παροχή υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ή', του κανονισμού 1408/71.
- 23 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο πρέπει να αναθεωρήσει την ανωτέρω ερμηνεία και παραπέμπει συναφώς με τις μεν γραπτές παρατηρήσεις της στις παρατηρήσεις που υπέβαλε στην ανωτέρω υπόθεση, με τις δε παρατηρήσεις της κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση στις παρατηρήσεις που υπέβαλε στο Δικαστήριο στην υπόθεση Mille-Wilsmann, που είχε πρωτοκολληθεί με αριθμό υποθέσεως C-16/96. Αφού το Bundessozialgericht ανακάλεσε, κατόπιν της εκδόσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως Hoyer και Zachow, την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, η εν λόγω υπόθεση διαγράφηκε από το Πρωτόκολλο με διάταξη της 14ης Απριλίου 1997.
- 24 Δεδομένου ότι η Γερμανική Κυβέρνηση δεν διασαφήνισε περαιτέρω τα σημεία της προπαρατεθείσας αποφάσεως Hoyer και Zachow που θα έπρεπε να αναθεωρηθούν ούτε τους λόγους που θα δικαιολογούσαν την αναθεώρηση αυτή, πρέπει και πάλι να γίνει δεκτό ότι μια παροχή σαν το προβλεπόμενο από τον BErzGG επίδομα ανατροφής, το οποίο χορηγείται αυτόματα σε όσους πληρούν ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών τους, και ο σκοπός του οποίου συνίσταται στην αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών, συνιστά οικογενειακή παροχή υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ή', του κανονισμού 1408/71.
- 25 Εξάλλου, η έννοια του κοινωνικού πλεονεκτήματος του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 καλύπτει, κατά πάγια νομολογία, όλα τα πλεονεκτήματα τα οποία, ανεξαρτήτως του αν συνδέονται με σύμβαση εργασίας, αναγνωρίζονται γενικά στους ημεδαπούς εργαζομένους, λόγω κυρίως της αντικειμενικής ιδιότητάς τους ως εργαζομένων ή λόγω του ότι έχουν απλώς την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους στο εθνικό έδαφος και των οποίων η επέκταση στους εργαζομένους, υπηκόους άλλων κρατών μελών, εμφανίζεται επομένως ικανή να διευκολύνει την κινητικότητά τους στο εσωτερικό της Κοινότητας (απόφαση της 27ης Μαρτίου 1985, 249/83, Hoeckx, Συλλογή 1985, σ. 973, σκέψη 20).

- 26 Το επίμαχο επίδομα ανατροφής αποτελεί πλεονέκτημα που παρέχεται, μεταξύ άλλων, στους εργαζόμενους που ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα με μειωμένο ωράριο. Επομένως συνιστά κοινωνικό πλεονέκτημα, υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.
- 27 Επιβάλλεται να προστεθεί ότι, δοθέντος ότι ο κανονισμός 1612/68 έχει γενική ισχύ όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, το άρθρο 7, παράγραφος 2, μπορεί να εφαρμόζεται στα κοινωνικά πλεονεκτήματα που εμπíπτουν ταυτοχρόνως στο ειδικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (απόφαση της 10ης Μαρτίου 1993, C-111/91, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, Συλλογή 1993, σ. I-817, σκέψη 21).
- 28 Στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι μια παροχή σαν το προβλεπόμενο από τον BErzGG επίδομα ανατροφής, το οποίο χορηγείται αυτόματα σε όσους πληρούν ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών τους, και ο σκοπός του οποίου συνίσταται στην αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών, εμπíπτει στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου ως οικογενειακή παροχή, υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ή', του κανονισμού 1408/71, και ως κοινωνικό πλεονέκτημα, υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 29 Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν ο υπήκοος κράτους μέλους που διαμένει σε άλλο κράτος μέλος, όπου εργάστηκε ως μισθωτός και στη συνέχεια έλαβε παροχές κοινωνικής πρόνοιας, έχει την ιδιότητα του εργαζομένου, υπό την έννοια του κανονισμού 1612/68 ή του κανονισμού 1408/71.
- 30 Καταρχάς επιβάλλεται να υπενθυμιστεί ότι, κατά τον BErzGG, η χορήγηση του επιδόματος ανατροφής εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα ή δεν ασκεί

επαγγελματική δραστηριότητα με πλήρες ωράριο. Αποτέλεσμα της προϋποθέσεως αυτής είναι να περιορίζεται ο αριθμός των προσώπων που μπορούν ταυτόχρονα να λαμβάνουν το επίδομα ανατροφής και να χαρακτηρίζονται ως εργαζόμενοι υπό την έννοια του κοινοτικού δικαίου.

- 31 Στη συνέχεια πρέπει να τονιστεί ότι στο κοινοτικό δίκαιο η έννοια του εργαζομένου δεν είναι μονοσήμαντη, αλλά διαφέρει ανάλογα με τον τομέα στον οποίο έχει εφαρμογή. Για παράδειγμα, η έννοια του εργαζομένου που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΚ και του κανονισμού 1612/68 δεν συμπίπτει κατ' ανάγκη με την έννοια που προσδίδεται στον εργαζόμενο από το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΚ και από τον κανονισμό 1408/71.

Η ιδιότητα του εργαζομένου υπό την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης και του κανονισμού 1612/68

- 32 Στο πλαίσιο του άρθρου 48 της Συνθήκης και του κανονισμού 1612/68, ως εργαζόμενος πρέπει να θεωρείται το πρόσωπο που παρέχει, κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου, προς ένα άλλο πρόσωπο και υπό τη διεύθυνση αυτού του τελευταίου, υπηρεσίες έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή. Εφόσον λυθεί η σχέση εργασίας, ο ενδιαφερόμενος χάνει κατ' αρχήν την ιδιότητα του εργαζομένου, αλλά εννοείται αφενός ότι η ιδιότητα αυτή ενδέχεται να παραγάγει ορισμένα αποτελέσματα μετά τη λήξη της εργασιακής σχέσεως και αφετέρου ότι το πρόσωπο που αναζητεί πράγματι εργασία πρέπει επίσης να χαρακτηρίζεται ως εργαζόμενος (βλ. συναφώς αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 1986, 66/85, Lawrie-Blum, Συλλογή 1986, σ. 2121, σκέψη 17, της 21ης Ιουνίου 1988, 39/86, Lair, Συλλογή 1988, σ. 3161, σκέψεις 31 έως 36, και της 26ης Φεβρουαρίου 1991, C-292/89, Antonissen, Συλλογή 1991, σ. I-745, σκέψεις 12 και 13).
- 33 Επιπλέον, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, όταν ο εργαζόμενος, υπήκοος κράτους μέλους, εργάστηκε στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, όπου και διαμένει αφού του χορηγήθηκε σύνταξη γήρατος, οι κατιόντες του δεν διατηρούν το προβλεπόμενο από το άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68 δικαίωμα ίσης μεταχειρίσεως, όσον αφορά μια κοινωνική παροχή που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής, εφόσον έχουν συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας τους, δεν συντηρούνται πλέον από τον εργαζόμενο και δεν έχουν οι ίδιοι την ιδιότητα του εργαζομένου (απόφαση της 18ης Ιουνίου 1987, 316/85, Lebon, Συλλογή 1987, σ. 2811).

- 34 Στην προκειμένη υπόθεση το αιτούν δικαστήριο δεν έχει παράσχει επαρκή στοιχεία, ώστε το Δικαστήριο να μπορέσει να εξακριβώσει αν, ενόψει των ανωτέρω, το άτομο που τελεί στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται η προσφεύγουσα της κύριας δίκης αποτελεί εργαζόμενο υπό την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης και του κανονισμού 1612/68, για παράδειγμα λόγω του ότι αναζητεί εργασία. Κατά συνέπεια, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προβεί στην εξακρίβωση αυτή.

Η ιδιότητα του εργαζομένου υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71

- 35 Ο κανονισμός 1408/71 εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 2, στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη, καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους.
- 36 Συνεπώς, έχει την ιδιότητα του εργαζομένου, υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, όποιος είναι ασφαλισμένος, έστω και κατά ενός μόνο κινδύνου, δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφαλίσεως στο πλαίσιο ενός γενικού ή ειδικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως αναφερομένου στο άρθρο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, και μάλιστα ανεξάρτητα από την ύπαρξη εργασιακής σχέσεως (βλ. συναφώς αποφάσεις της 31ης Μαΐου 1979, 182/78, Pierik II, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 3, σκέψεις 4 και 7, και της 9ης Ιουλίου 1987, 82/86 και 103/86, Laborero και Sabato, Συλλογή 1987, σ. 3401, σκέψη 17).
- 37 Η Επιτροπή φρονεί συνεπώς ότι η προσφεύγουσα πρέπει να χαρακτηριστεί ως εργαζομένη, υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, για τον λόγο και μόνον ότι υπήχθη στην υποχρεωτική ασφάλιση γήρατος στη Γερμανία ή ότι ο οργανισμός κοινωνικής πρόνοιας την υπήγαγε, μαζί με τα τέκνα της, στην ασφάλιση κατά ασθένειας και ανέλαβε την καταβολή των σχετικών εισφορών.

- 38 Ομοίως, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης μπορεί να χαρακτηριστεί ως εργαζομένη υπό την έννοια του κοινοτικού δικαίου της κοινωνικής ασφαλίσεως, αφού υπήχθη — και ενδεχομένως υπάγεται ακόμη — καθ' οιονδήποτε τρόπο στο γερμανικό σύστημα ασφαλίσεως γήρατος.
- 39 Η Γερμανική Κυβέρνηση παρατηρεί πάντως ότι, κατά το παράρτημα I, μέρος I, σημείο Γ («Γερμανία»), του κανονισμού 1408/71, για τη χορήγηση οικογενειακών παροχών, στις οποίες ανήκει το επίδομα ανατροφής, ως εργαζόμενος μπορεί να χαρακτηριστεί μόνο το πρόσωπο που είναι ασφαλισμένο υποχρεωτικά κατά του κινδύνου της ανεργίας ή το πρόσωπο το οποίο λαμβάνει, σε συνάρτηση με την ασφάλιση αυτή, παροχές εις χρήμα λόγω ασθένειας ή ανάλογες παροχές.
- 40 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Επιτροπή τόνισε επίσης ότι με την απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 1997, C-4/95 και C-5/95, Stöber και Piosa Pereira (Συλλογή 1997, σ. I-511), αμφισβητήθηκε η ορθότητα της απόψεως ότι η ασφάλιση κατά ενός μόνον από τους κινδύνους που προβλέπονται στον κανονισμό 1408/71 αρκεί για να προσδοθεί στον ενδιαφερόμενο η ιδιότητα του εργαζομένου υπό την έννοια του ανωτέρω κανονισμού.
- 41 Συναφώς, επιβάλλεται να τονιστεί ότι το Δικαστήριο, με τη σκέψη 36 της ανωτέρω αποφάσεως Stöber και Piosa Pereira, έκρινε ότι ουδόλως απαγορεύεται στα κράτη μέλη να χορηγούν το ευεργέτημα των οικογενειακών παροχών μόνο σε όσους ανήκουν σε ένα σύνολο αλληλέγγυων ατόμων που έχει δημιουργηθεί από ένα ειδικό σύστημα ασφαλίσεως, και συγκεκριμένα από το σύστημα ασφαλίσεως γήρατος των μη μισθωτών εργαζομένων.
- 42 Κατά το παράρτημα I, μέρος I, σημείο Γ («Γερμανία»), του κανονισμού 1408/71, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο ii, του εν λόγω κανονισμού, για τη χορήγηση οικογενειακών παροχών σύμφωνα με τον τίτλο III, κεφάλαιο 7, του κανονισμού, ως μισθωτός κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού μπορεί να χαρακτηριστεί μόνο το πρόσωπο που είναι ασφαλισμένο υποχρεωτικά κατά του κινδύνου της ανεργίας ή το πρόσωπο το οποίο λαμβάνει, σε συνάρτηση με την ασφάλιση αυτή, παροχές εις χρήμα λόγω ασθένειας ή ανάλογες παροχές (απόφαση της 12ης Ιουνίου 1997, C-266/95, Merino García, Συλλογή 1997, σ. I-3279).

- 43 Όπως προκύπτει με σαφήνεια από το γράμμα της εν λόγω διατάξεως, το παράρτημα I, μέρος I, σημείο Γ, διασαφήνισε ή περιόρισε την έννοια του μισθωτού εργαζομένου, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, σε σχέση μόνο με τη χορήγηση των οικογενειακών παροχών σύμφωνα με τον τίτλο III, κεφάλαιο 7, του εν λόγω κανονισμού.
- 44 Δεδομένου ότι η κατάσταση ενός προσώπου όπως η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δεν ρυθμίζεται από καμία από τις διατάξεις του τίτλου III, κεφάλαιο 7, ο περιορισμός τον οποίο επιβάλλει το παράρτημα I, μέρος I, σημείο Γ, δεν μπορεί να εφαρμοστεί έναντι αυτού, οπότε το ζήτημα αν έχει την ιδιότητα του εργαζομένου, υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, πρέπει να επιλυθεί με γνώμονα μόνο το άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού αυτού. Κατά συνέπεια, το άτομο αυτό θα απολαύει των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιδιότητα αυτή, εφόσον αποδειχθεί ότι είναι ασφαλισμένο, έστω και κατά ενός μόνο κινδύνου, δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφάλισης στο πλαίσιο ενός γενικού ή ειδικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που αναφέρεται στο άρθρο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71.
- 45 Δεδομένου ότι με τη διάταξη περί παραπομπής δεν παρασχέθηκαν επαρκή στοιχεία, ώστε το Δικαστήριο να μπορεί να λάβει υπόψη όλες τις περιστάσεις που είναι ενδεχομένως κρίσιμες για την έκδοση αποφάσεως στην κύρια δίκη, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον ένα άτομο όπως η προσφεύγουσα της κύριας δίκης εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 48 της Συνθήκης και του κανονισμού 1612/68 ή του κανονισμού 1408/71.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

- 46 Με το τέταρτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει στα κράτη μέλη να απαιτούν από τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών την προσκόμιση νομότυπης άδειας διαμονής, προκειμένου να τους χορηγηθεί επίδομα ανατροφής.

- 47 Για την υποβολή του ερωτήματος αυτού λαμβάνεται ως δεδομένο ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης διέμενε νομίμως στο οικείο κράτος μέλος.
- 48 Κατά τον BErzGG, ο ενδιαφερόμενος, για να δικαιούται το επίμαχο επίδομα ανατροφής, πρέπει, εφόσον πληροί τις λοιπές ουσιαστικές προϋποθέσεις, να έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του εντός της γερμανικής επικράτειας.
- 49 Ο υπήκοος άλλου κράτους μέλους, στον οποίο έχει επιτραπεί να διαμένει και πράγματι διαμένει εντός της γερμανικής επικράτειας, πληροί την ανωτέρω προϋπόθεση. Από την άποψη αυτή τελεί στην ίδια κατάσταση όπως και ο Γερμανός υπήκοος που διαμένει εντός της γερμανικής επικράτειας.
- 50 Εντούτοις, ο BErzGG ορίζει ότι, αντίθετα απ' ό,τι ισχύει για τους Γερμανούς υπηκόους, «κάθε αλλοδαπός», περιλαμβανομένων των υπηκόων των άλλων κρατών μελών, πρέπει να έχει στην κατοχή του ορισμένο τίτλο διαμονής, προκειμένου να του χορηγηθεί το επίδομα επίδομα. Δεν αμφισβητείται ότι δεν αρκεί η κατοχή ενός απλού πιστοποιητικού που να βεβαιώνει ότι έχει υποβληθεί αίτηση χορηγήσεως τίτλου διαμονής, έστω και αν το πιστοποιητικό αυτό βεβαιώνει ότι η διαμονή του ενδιαφερομένου είναι νόμιμη.
- 51 Το αιτούν δικαστήριο τονίζει επιπλέον ότι «η καθυστέρηση στην έκδοση [του τίτλου διαμονής], η οποία οφείλεται σε καθαρά διοικητικούς λόγους, θίγει την ουσία των δικαιωμάτων των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως».
- 52 Μολονότι το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν στους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που διαμένουν νομίμως εντός του εδάφους τους την υποχρέωση να έχουν πάντοτε στην κατοχή τους έγγραφο που να πιστοποιεί το δικαίωμα διαμονής τους, εφόσον πανομοιότυπη υπο-

χρέωση επιβάλλεται και στους ημεδαπούς σε σχέση με το δελτίο ταυτότητάς τους (βλ. συναφώς αποφάσεις της 27ης Απριλίου 1989, 321/87, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1989, σ. 997, σκέψη 12, και της 30ής Απριλίου 1998, C-24/97, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή σ. I-2133, σκέψη 13), δεν συμβαίνει κατ' ανάγκη το ίδιο, όταν ένα κράτος μέλος απαιτεί από τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών, προκειμένου να τους χορηγηθεί επίδομα ανατροφής, να έχουν υποχρεωτικά στην κατοχή τους έναν τίτλο διαμονής, για την έκδοση του οποίου αρμόδια είναι η διοίκηση.

- 53 Όσον αφορά δηλαδή την αναγνώριση του δικαιώματος διαμονής, η άδεια διαμονής δεν έχει παρά μόνον αναγνωριστική και αποδεικτική αξία (βλ. συναφώς απόφαση της 8ης Απριλίου 1976, 48/75, Royer, Συλλογή τόμος 1976, σ. 203, σκέψη 50). Αντίθετα, από τη δικογραφία προκύπτει ότι στην άδεια διαμονής προσδίδεται συστατικός χαρακτήρας, όσον αφορά τη χορήγηση της επίδικης παροχής.
- 54 Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος απαιτεί από τον υπήκοο άλλου κράτους μέλους, ο οποίος επιδιώκει να λάβει παροχή σαν το επίδικο επίδομα, να προσκομίσει έγγραφο που έχει συστατικό χαρακτήρα και εκδίδεται από τα διοικητικά όργανά του, μολονότι το κράτος αυτό δεν απαιτεί κανένα τέτοιο έγγραφο από τους υπηκόους του, καταλήγει σε άνιση μεταχείριση.
- 55 Η άνιση αυτή μεταχείριση συνιστά, εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης και εφόσον δεν υφίσταται κανείς δικαιολογητικός λόγος, διάκριση απαγορευόμενη από το άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ.
- 56 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Γερμανική Κυβέρνηση, μολονότι ομολόγησε ότι η προϋπόθεση που επιβάλλει ο ΒΕrZGG συνιστά άνιση μεταχείριση υπό την έννοια του άρθρου 6 της Συνθήκης, ισχυρίστηκε ότι τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης δεν εμπίπτουν ούτε στο καθ' ύλη ούτε στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης και ότι συνεπώς η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δεν μπορεί να επικαλεστεί την εν λόγω διάταξη.

- 57 'Όσον αφορά το καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής, υπενθυμίζονται οι απαντήσεις που δόθηκαν στο πρώτο, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα και από τις οποίες προκύπτει ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη επίδομα ανατροφής εμπίπτει αναμφισβήτητα στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.
- 58 'Όσον αφορά το προσωπικό πεδίο εφαρμογής, αν το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, ενόψει των κριτηρίων που παρασχέθηκαν με την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης έχει την ιδιότητα του εργαζομένου, υπό την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης και του κανονισμού 1612/68 ή του κανονισμού 1408/71, η επίμαχη άνιση μεταχείριση θα πρέπει να θεωρηθεί ασυμβίβαστη με τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης.
- 59 Αν το αιτούν δικαστήριο δεν καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης μπορεί από την 1η Νοεμβρίου 1993, ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, να στηρίξει το δικαίωμα διαμονής της στο άρθρο 8 Α της Συνθήκης ΕΚ, το οποίο ορίζει τα εξής: «Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της.» Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους.
- 60 Επιβάλλεται πάντως να τονιστεί ότι, στις περιπτώσεις όπως είναι η επίμαχη στην κύρια δίκη περίπτωση, δεν είναι αναγκαία η εξέταση του ζητήματος αν η ενδιαφερομένη μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 8 Α της Συνθήκης, προκειμένου να της αναγνωριστεί νέο δικαίωμα διαμονής εντός του εδάφους του οικείου κράτους μέλους, αφού δεν αμφισβητείται ότι της έχει ήδη επιτραπεί να διαμένει εντός του εδάφους αυτού, μολονότι οι αρχές του εν λόγω κράτους αρνήθηκαν να της χορηγήσουν άδεια διαμονής.
- 61 Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης περί ευρωπαϊκής ιθαγένειας, καθόσον είναι υπήκοος κράτους μέλους που διαμένει νομίμως εντός του εδάφους άλλου κράτους μέλους.

- 62 Επιπλέον, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της Συνθήκης, οι πολίτες της Ενώσεως έχουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που προβλέπονται από τη Συνθήκη, άρα και το προβλεπόμενο στο άρθρο 6 της Συνθήκης δικαίωμα να μην υφίστανται διακρίσεις λόγω ιθαγένειας εντός του καθ' ύλη πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης.
- 63 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο πολίτης της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ο οποίος, όπως η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, διαμένει νομίμως εντός του εδάφους του κράτους μέλους υποδοχής μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 6 της Συνθήκης σε όλες τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, περιλαμβανομένης και της περιπτώσεως στην οποία το κράτος μέλος αυτό καθυστερεί ή αρνείται να του χορηγήσει μια παροχή που χορηγείται σε κάθε πρόσωπο που διαμένει νομίμως εντός του εδάφους του κράτους αυτού, προβάλλοντας ως αιτιολογία ότι δεν του έχει προσκομιστεί έγγραφο που δεν είναι υποχρεωμένοι να προσκομίζουν οι υπήκοοι του κράτους αυτού και του οποίου την έκδοση μπορούν να καθυστερήσουν ή να αρνηθούν οι διοικητικές αρχές του.
- 64 Αφού επομένως η επίμαχη εν προκειμένω άνιση μεταχείριση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δικαιολογημένη. Πρόκειται δηλαδή για δυσμενή διάκριση που υφίσταται η προσφεύγουσα άμεσα λόγω της ιθαγένειάς της και, επιπλέον, κανένα στοιχείο που να δικαιολογεί την άνιση αυτή μεταχείριση δεν προσκομίστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου.
- 65 Στο τέταρτο ερώτημα πρέπει συνεπώς να δοθεί η απάντηση ότι το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει σε κράτος μέλος να απαιτεί από τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που διαμένουν νομίμως στο έδαφός του να προσκομίζουν, προκειμένου να τους χορηγηθεί επίδομα ανατροφής, νομότυπη άδεια διαμονής, την οποία εκδίδουν οι εθνικές διοικητικές αρχές, όταν για τους ημεδαπούς επιβάλλεται μόνον η προϋπόθεση να έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους εντός αυτού του κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

66 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική, η Ισπανική και η Γαλλική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 2ας Φεβρουαρίου 1996 το Bayerisches Landessozialgericht, αποφαινεται:

- 1) Μια παροχή σαν το προβλεπόμενο από τον Bundeserziehungsgeldgesetz επίδομα ανατροφής, το οποίο χορηγείται αυτόματα σε όσους πληρούν ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών τους, και ο σκοπός του οποίου συνίσταται στην αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών, εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου ως οικογενειακή παροχή, υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 1989, και ως κοινωνικό πλεονέκτημα, υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας.

2) Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον ένα άτομο όπως η προσφεύγουσα της κύριας δίκης εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΚ και του κανονισμού 1612/68 ή του κανονισμού 1408/71.

3) Το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει σε κράτος μέλος να απαιτεί από τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που διαμένουν νομίμως στο έδαφός του να προσκομίζουν, προκειμένου να τους χορηγηθεί επίδομα ανατροφής, νομότυπη άδεια διαμονής, την οποία εκδίδουν οι εθνικές διοικητικές αρχές, όταν για τους ημεδαπούς επιβάλλεται μόνον η προϋπόθεση να έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους εντός αυτού του κράτους μέλους.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Ragnemalm

Wathelet

Mancini

Moitinho de Almeida

Kapteyn

Murray

Edward

Puissochet

Hirsch

Jann

Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Μαΐου 1998.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias